

FORQUES

pot venir de FORNICARIA). Hi ha, però, un mot *furnā-qa* a l'àrab local del Marroc «four de l'établissement des bains» (Fagnan, 132b) i Cherbonneau (Dozy II, 262b), amb variants *fárnāci* i *fernāq* (Brunot, Rabat, 597, 598; i bereber en Laoust).

És clar que per als noms de La Selva i El Gironès està descartat un arabisme, però aquests mots marroquins em semblen manlleus antics del ll. FORNAX, -ĀCIS 'fornal' suggerint una raonable solució dels nostres: que (V)ILLA FORNACUM 'mas de les fornals, o fargues' vagi donat aqueix *Fornac* del capbreu de 1690, que, canviat en *Ilafornac* per dissimilació (com VILLA FABRORUM > *La Febror*) n'hi hauria resultat *La Fornac*, i aquest gènere femení de l'aparent article hauria donat lloc al pas a *La Fornaca* amb terminació femenina. Res a veure amb el mot *fornaca*, vi de Pollença, explicat en *DECat* IV, 133b54 ss. Res tampoc amb *farnaca* 'cadell de llebre'; ni amb *-aca*, terminació de *tor-raca/torrataxa*.

Fornalutx, V. *Forn*

Fornari(s), *Son* ~, V. vol. I, 152 *Fornells*, V. *Forn*

Fornès, *Riu* ~, V. *Vallfornès* *Forno*, *Fórnols*, V. *Forn*

FORQUES

Municipi del Rosselló, cantó de Tuïr, situat a la vall del Rard i al sector oriental dels Aspres.

PRON. POP.: *fúrkas*, oït a Oms, Ortafà i la Roca d'Albera (1959); també a Bula de Terranera i Vilanova de la Ribera (1960).

DOC. ANT. *Forcas* 1074 (*CollMoreau* xxxi, 11), *Furchas* 1074 (id.), 1106 (id., XLII, 69), *Furchis* 1267 (Alart, *Priv.*, 290), *Fu(r)chis* 1435 (Alart, *Doc. géogr. hist.*, 598), *Forigues* 1359 (*CoDoACA* XII, 128), *Torques* 1396 (*CoDoACA* XII, 206), *Ffurques* 1385 (Alart, *Doc. géogr. hist.*, 519). Mencions addicionals (Ponsich, *Top.*, 40): *Furchas* 844, 994, 1082, 1108, 1139, 1142, *Forcas* 981, *Forchas* 1009, 1028, c. 1100, *Forches* 1103, *Furcas* 1116, 1193, *Forquas* 1188, *Forques* 1275, 1495, 1628, *castrum de Furchis* 1320.

ETIM. Del plural del ll. FÜRCA, l'accepció originària del qual era 'forca (pagesa)', i, d'ací, 'pal clavat a terra i bifurcat per dalt, per penjar-hi els condemnats, subjectant-los-en al coll la bifurcació per mitjà d'un bastonet travessar'. A partir d'això s'han produït una sèrie de derivats amb significats diversos, la idea bàsica dels quals, però, sempre és la d'una bifurcació. L'aplicació de FÜRCA i els seus descendents a la topografia està ben representada en el domini català amb valor apel·latiu i toponímic.¹

HOMONIMS. *Sant Miquel de Forques*, antic lloc del Rosselló situat entre St. Nazari i Canet (*Gran Enc. Cat.*, s. v.);² *Mas de les Forques*, n'hi ha un al migdia del terme de Prada de Conflent (*Gran Geogr. Com. Cat.* xv, 129) i un altre vora Culla a l'Alt Maestrat (xxix, 61); *L'Hostal de les Forques*, al terme de Castellar de la Ribera (Solsonès) (xxxviii, 171); *For-*

ques, ermita del Maresme situada al terme de Mataró (Valldèix) (*N.C.E.C.*, 577).

Hi ha, a més a més, *Serrat de Forques* a Cabanabona (Noguera) (*N.C.E.C.*, 577); *Serra de les Forques* a Cubells (Noguera) (xlvi, 45) i una altra al Sud de Sorita (Ports de Morella) (1960; xxvii, 183); *Coll de les Forques*, no gaire lluny del coll de Jau (Conflent) (1960; xxvi, 168); al Maestrat hi ha *Coll des Forques* a Càlig i *Collet de les Forques* a Sant Mateu (xxviii, 114, 129); *Tossal de les Forques* a Guixers (Solsonès) (xxxviii, 62), Benafigos (Maestrat) (xxix, 83), i Castelló de Farfanya (Noguera) (xlvi, 58); *Tossalet de les Forques* a Benidoleig (Dénia) (xxxiv, 109); *Pla de les Forques* prop de St. Llorenç i Gallifa (Vallès Occidental) (1926; Exc. 67), un altre vora Lleida (Segrià) (*Gran Enc. Cat.*, s. v. *Forques, batalla de* ~), i un altre encara al terme d'Oden (Solsonès) (xxxviii, 158), entre altres, per citar-ne només uns quants.

Les/Ses Forques, nom d'un gran nombre d'indrets arreu del domini lingüístic: a Puiforniu (Pallars Sobirà) (xxxvii, 16), Pallerols del Cantó (Alt Urgell) (xxxviii, 1), St. Jaume de Frontanyà (Berguedà) (id.), Vallmoll (Alt Cp. Tarr.) (xlvi, 19), Cervera del Maestrat (xxviii, 122), Llucena (Maestrat) (xxix, 99), Torres Torres (Baix Palància) (xxx, 20), Xaló (Dénia) (xxxiv, 75), Selva (Mallorca) (xl, 64) etc.

Al domini occità hi ha *Fourco* (Lot-et-G.), i un altre al Gard «près de l'endroit où le Rhône se bifurque pour former l'île de Camargue» (Mistral, *TdF* I, s. v.).

Cal remarcar, a més a més, una sèrie de NLL del domini català DERIVATS de l'etimón FÜRCA:

Sant Pere dels FORCATS: Municipi de l'Alta Cerdanya, cantó de Montlluís, situat a l'extrem oriental de la comarca, ja a la conca de la Tet.

PRON. POP.: *səm pə̀rə də̀ls fūrkàts*, oït a Er, Eina i Odelló (1959); *səm pə̀rə* a Planès (1959); *səm pə̀rə də̀s fūrkàts* a Sallagosa (1959).

DOC. ANT. *Infouadus* [lleg. *Inforcadus*] 845 (Baluze cviii, cèd. Cuixà), *in portu Inforcatos* 876 (Alart, *L'Hóp. et la comm. de la Perche*, 6), 885 (Abadal, *Eixalada*, 165), *Inforcatos* 937 (Alart, *L'Hóp. et la comm. de la Perche*, 6), *villa Inforcadis* 950 (Abadal, *Eixalada*, 177), *Inforcados* 965 (id., 194), *Inforcatos* 965 (Alart, *L'Hóp. et la comm. de la Perche*, 12), *Sancti Petri de Inforcato* 968 (Abadal, *Eixalada*, 198), *Sci. Petri de En Forcatz* 1267 (Alart, *InvLC*, s. v. *en*), *Sent. P. de Forcats* 1359 (*CoDoACA* XII, 90), *Sci. Petri de Ffurcbatis* 1435 (Alart, *Doc. géogr. hist.*, 600). Mencions addicionals en Ponsich (*Top.*, 121): *Inforcatis* 952, *Inforcadus* 958, *Inforcato* 968, *Inforcats* 1011, *Inforcatos* S. XI, *Emforcats* 1282, *Sent Pere d'Emforcats* 1358, *Sent Pere dels Fercats* 1395, *Sant Pere dels Forcats* 1628, 1660, 1665, *de Forcats* 1632, *dels Forcats* 1750.

És evident que *Forcats* prové del part.-adj. pl. del verb *forcar* (*DECat* IV, 118) que tingué una variant *enforcar* (120a44 ss.): les dues formes alternen en aquest NL ja a l'E. Mj. creat damunt *forca* i reduït